

ואומדים אנו את דעתו, שאף על פי שחזר מדרכו מכל מקום ודאי
 נתכוין לקנות שביטה מערב שבת בחצי הדרך, כדי שיוכל להלך
 לשם בשבת, ומכיון שהיה מזהלך בדרך באותה שעה, הרי הוא
 נידון כעני שרשאי לערב במקום מרוחק. וכל שאר בני העיר, אף
 אם אמרו שחפצים הם לקבוע שביטה בחצי הדרך כדי שיוכלו
 לילך למחר לעיר האחרת, אסורין הם לילך לשם בשבת, שמאחר
 ולא התחילו להלך מערב שבת אינם נידונים כעניים אלא
 כעשירים, ולפיכך אינם רשאים לקבוע שביטה באמירה אלא
 בהילוך רגליהם או בהנחת פת בלבד. אלו דברי רבי יהודה.
 רבי מאיר אומר, כל אדם שהוא יכול לערב – לקבוע שביטה
 באמירה, ולא עירב אלא שתק, כגון אדם זה שיוכל היה לומר בפיו
 שחפץ הוא לקנות שביטה בחצי הדרך ולא אמר כן, הרי זה חמור
 גמל – יש להחמיר עליו לשני הצדדים, מאחר ויש להסתפק אם
 אכן היתה כוונתו לקבוע שביטה בחצי הדרך, או שחזר בו ונתכוין
 לקנות שביטה בעירו, ולפיכך מחמירים אנו עליו שאינו רשאי
 לילך אלא אלפיים אמה שבין ביתו לסוף התחום, שבאלפיים אמה
 אלו רשאי הוא לילך 'ממה נפשך', בין אם קבע שביטתו בעירו ובין
 אם קבע שביטתו בחצי הדרך, אבל אינו רשאי לילך מביתו לצד
 השני שמה קבע שביטה בחצי הדרך, וכמו כן אינו רשאי לילך
 מסוף התחום והלאה, שמה קבע שביטתו בעירו ואין לו משם אלא
 אלפיים אמה בלבד.

גמרא

הגמרא מבררת את הדין של המשנה: מאי שפא איהו, ומאי שפא
 אינהו – מה חילוק יש בין אותו אדם שיצא לילך לעיר האחרת
 מערב שבת וחזר, שרשאי הוא לילך לשם בשבת, לבין שאר בני
 העיר שאינם רשאים לעשות כן, הרי מאחר וחזר אותו אדם לביתו
 בערב שבת, הדין נותן שיהא דינו כשאר בני העיר.
 מבאר הגמרא: אמר רב הונא, הכא במאי עסקינן – באיזה אופן
 עוסקת המשנה, כגון שיש לו לאותו אדם שני בתים, בית אחד בעיר
 האחת ובית שני בעיר האחרת, וביניהן – בין שני הבתים יש שיעור
 של שני תחומי שבת – ארבעת אלפים אמה, ויצא בערב שבת על
 מנת לילך מבעוד יום לביתו שבעיר האחרת, והחזירו חבירו.
 וביאור החילוק בינו לבין בני העיר כן הוא, איהו – הוא, בין דנפיק
 ליה לארבעה – מאחר ויצא לילך לעיר האחרת בערב שבת, הנה
 ליה עני – דינו כעני, ורשאי לערב אף במקום המרוחק מעמדות
 רגלי, ולפיכך קנה שביטה בחצי הדרך שבין הבתים, ויכול לילך
 בשבת לביתו שבעיר האחרת. והני – ושאר בני העיר, שלא יצאו
 לדרך בערב שבת, עשירי נהו – דינם כעשירים, שאינם רשאים
 לערב אלא בהילוך רגליהם או בהנחת פת. ומאחר ולא עשו כן
 מערב שבת לא קנו שביטה אלא בערים, ואינם רשאים לילך לעיר
 האחרת.

הגמרא מביאה ראיה לדברי רב הונא שהמשנה עוסקת באדם
 שיש לו שני בתים: תניא גמי הכי – שנינו כך בברייתא, מי שיש לו
 שני בתים בשתי ערים שונות, וביניהן – בין שני הבתים יש שיעור
 של שני תחומי שבת – ארבעת אלפים אמה, בין ששהחזיק בעל
 הבתים בדרך, דהיינו, שהתחיל לילך מביתו שבעיר האחת לבית
 שבעיר השנייה, אף שחזר בו מדרכו, קנה עירוב באמצע הדרך
 שבין הבתים, ואפילו אם לא אמר במפורש שחפץ לקנות שביטה
 שם. אלו דברי רבי יהודה. ותר על כן – תוספת על דין זה אמר רבי
 יוסי בריה דיהודה, שאפילו אם מצאו חבירו ואמר לו אל תלך עתה
 לעיר האחרת, אלא לך – קבע לינתן פה בעיר זו, לפי שעת חמה
 הוא או עת ציצה הוא ואין הזמן ראוי לילך, ושמע בקולו ולא הלך
 לאותה העיר, אף על פי כן למחר ביום השבת הרי הוא משפיק
 והולך לביתו שבעיר האחרת, לפי שנתכוין לקבוע שביטתו בחצי
 הדרך.

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים במה נחלקו רבי יהודה ורבי
 יוסי בריה דיהודה: אמר רבה, לומר – שיאמר לו חבירו לך פה, פליגי
 עלמא לא פליגי דצריך – לא נחלקו התנאים, אלא הכל מודים

ולפיכך אמר – רגיל היה לומר בכל ערב שבת כשהוא בביתו, תהא
 שביטתי בצניחא, והוא מקום הנמצא בין תחומי שתי הערים, ועל
 ידי קביעות שביטה זו היה מזהלך בשבת עד לפומבדיתא.

מקשה הגמרא: אמר ליה אמר לרבה בר רב חנן, מאי דעתך – מדוע
 סובר אתה שרשאי הנך לקבוע שביטה על ידי אמירה אף שיושב
 אתה בביתך ונידון כעשיר, ודאי סובר אתה את הכלל שבכל
 מחלוקת שבין רבי מאיר ורבי יהודה להלכה כרבי יהודה, וכן סובר
 אתה כפי שאמר רב חקדא שמהלוקת התנאים היא באדם האומר
 שביטתי במקום פלוני, ונמצא, שרבי יהודה שהלכה כמותו מתיר
 לעשיר לקבוע שביטה במקום פלוני על ידי אמירה, ועל כן נודה
 אתה כן להלכה, ואם כן יש לתמוה על הנהגתך זו, והרי רב
 נחמן אינו סובר בדברי רב חסדא, אלא הוא סובר שמהלוק התנאים
 רק באדם הקובע שביטה ברגליו, ובוזה מתיר רבי יהודה אף
 לעשיר לקבוע שביטתו ברגליו, אבל לענין קביעות שביטה במקום
 מרוחק על ידי אמירה, מודה רבי יהודה שרק אדם המהלך בדרך
 ונידון כעני רשאי לעשות כן, ולא אדם היושב בביתו הנידון
 כעשיר. ותניא בנותיה – ושנינו בברייתא בדברי רב נחמן.

אמר ליה רבה בר רב חנן לאביו, הדין כי – הרינו חוזר בי מהנהגתי
 זאת, ולא אוסיף לקבוע שביטה באמירה בלבד.

הגמרא מביאה ספק לגבי אדם המניח פת לעירוב תחומין: אמר
 רמי בר חמא, הרי אמרו חכמים, שבת – אדם הקונה שביטה ברגליו
 במקום מסוים בכניסת השבת, יש לו שם ארבע אמות לקבוע דירתו
 בהם, ובנוסף לארבע אמות אלו יש לו משם ואילך תחום של
 אלפיים אמה לכל רוח. ומעתה יש לדון, באדם הנותן את עירובו
 – המניח פת במקום על ידי שליח שבו הוא חפץ לשבות, ואינו
 קונה שם שביטה ברגליו, האם יש לו ארבע אמות לשביטה, חוץ
 מתחום אלפיים אמה, או לא.

הגמרא מנסה לפשוט הספק ממשנתו: אמר רבא, תא שמע – בוא
 ושמע ראיה לפשוט הספק. שנינו במשנתנו, לא אמרו חכמים
 שמעדין בפת, אלא כדי להקל על העשיר שלא יצא ויערב ברגליו,
 אלא יוכל לשלוח את שלוחו להניח פת עבורו במקום שבו הוא
 חפץ לשבות. ואי אמרת – ואם תאמר, שאדם הקובע שביטה על
 ידי הנחת פת אין לו ארבע אמות לשביטתו, אלא רק תחום אלפיים
 אמה לכל רוח, אם כן יש להקשות על דברי המשנה, תא – וכי
 תקנה זו של עירוב בפת להקל על העשיר היא באה, הרי להחמיר
 הוא, שמפסיד ארבע אמות.

אלא בהכרח צריך לומר שאף הקובע שביטה על ידי הנחת פת, יש
 לו ארבע אמות לשביטתו חוץ מאלפיים אמה לתחומו, ולפיכך אין
 בזה אלא קולא לעשיר שלא יטרח להלך ברגליו לקבוע שביטתו.
 דוחה הגמרא: שאין לפשוט מכאן את ספיקו של רמי בר חמא,
 אלא יתכן לומר שאכן הקובע שביטה בפת אין לו ארבע אמות
 לשביטתו, ואפילו הכי ניהא ליה – ואף על פי כן נוח לו לעשיר
 לקבוע שביטתו באופן כזה, כי יחייב דלא נפדח וניפיק – כדי שלא
 יצטרך לטרוח לצאת לקבוע שביטה ברגליו, אף שמפסיד ארבע
 אמות. וממילא מבוארים דברי המשנה שלא אמרו כן חכמים אלא
 כדי להקל על העשיר.

משנה

משנה זו עוסקת באדם שהיתה דעתו לילך לעיר אחרת מערב
 שבת, וחזר בו, ועתה חפץ הוא לילך לשם בשבת.
 מי שיש לו בית בעיר שמעדין בפת, כלומר, אדם שיצא מעירו בערב
 שבת על מנת לילך לעיר אחרת הסמוכה לעירו בתוך ארבעת
 אלפים אמה, אשר ניתן לילך אליה בשבת על ידי הנחת עירוב
 תחומין מערב שבת, אבל הוא חפץ היה להגיע לשם מבעוד יום,
 ולא יצא על מנת להניח עירוב ולשוב לביתו. והתחיל כבר
 בהליכתו לשם, והחזירו חבירו מדרכו זאת, שאמר לו אין העת
 ראויה לילך, לפי שזמן חמה או צינה הוא, ואכן חזר אותו אדם
 לעירו בערב שבת, ועתה חפץ הוא לילך בשבת לאותה העיר.
 הדין בזה שהוא עצמו מותר לילך לאותה העיר בשבת, מאחר

1 שצריך שיאמר לו כן, לפי שאם חוזר הוא מדעתו יש לחוש שמא
2 נמלך בעצמו, ואין כוונתו לילך עוד לאותה העיר, ואינו חפץ
3 לקבוע שבינתו באמצע הדרך, ותהיה אז שבינתו בכני העיר, אבל
4 כאשר החזירו חבירו משום חמה או צינה יש לתלות שכוונתו לילך
5 לשם למחר, ולפיכך קובע שבינתו בחצי הדרך, אף שלא אמר כן
6 במפורש. **בִּי פְּלִיגִי** – ובמה נחלקו התנאים, הוא האם צריך גם
7 לְהַחְזִיק בדרך, דהיינו להתחיל לילך. דעת רבי יהודה היא שאינו
8 קונה שבינתו באמצע הדרך אלא באופן שכבר התחיל לילך מערב
9 שבת לביתו שבעיר האחרת. ואילו דעת רבי יוסי ברבי יהודה היא,
10 שאפילו אם שמע חבירו שהוא רוצה ליצא, ואמר לו קודם יציאתו
11 'לין פה בביתך הלילה משום חמה או צינה', מכל מקום יכול הוא
12 לקבוע שבינתו בחצי הדרך, ולילך לעיר האחרת למחר.
13 **וְרַב יוֹסֵף אָמַר**, לְהַחְזִיק בדרך דְּכוּלִי עֲלֵמָא **לֹא פְּלִיגִי דְּצִידָא** – לא
14 נחלקו התנאים, אלא הכל מודים שצריך לעשות כן, ואם חוזר בו
15 קודם שהתחיל לילך אינו קונה שבינתו בחצי הדרך, מאחר שנידון
16 כעשיר ולא כעני. **בִּי פְּלִיגִי** – אלא שנחלקו התנאים האם צריך גם
17 לומר – שיאמר לו חבירו 'לין פה'. דעת רבי יהודה היא שאפילו
18 אם חוזר מעצמו, מכל מקום קונה הוא שבינתו בחצי הדרך ורשאי
19 לילך למחר, ואילו דעת רבי יוסי ברבי יהודה היא שרק באופן
20 שהחזירו חבירו תולים אנו שדעתו לילך למחר, אבל אם חוזר
21 מעצמו אינו קונה שם שבינתו אלא בעירו.
22 הגמרא מבררת כיצד סובר עולא בענין זה: **בְּמֵאן אֲזֵילָא הָא** –
23 כשיטת מי הולכת מימרא זו **דְּאָמַר עוֹלָא**, מִי שֶׁהַחֲזִיק בְּדֶרֶךְ –
24 שהתחיל לילך לעיר אחרת, וְהַחְזִירוֹ חֲבִירוֹ מִדְּרָכּוֹ זו, הֲרִי הוּא
25 מוֹחֲזֵר – דינו כחוזר, ומשמע שלא קנה שבינתו, ומוֹחֲזֵק – ודינו

26 כאדם שהחזיק בדרך, ומשמע שקנה שבינתו.
27 מקשה הגמרא: מה היא כוונת הדברים, הרי **אִי** [אם] דינו כְּמוֹחֲזֵר
28 לְמָה דינו כְּמוֹחֲזֵק, וְאִי דינו כְּמוֹחֲזֵק לְמָה דינו כְּמוֹחֲזֵר.
29 מתרצת הגמרא: הֵכִי קָאָמַר – כך היא כוונת עולא לומר, שֶׁאִף עַל
30 פִּי שְׂמוֹחֲזֵר מוֹחֲזֵק, כלומר, שאף על פי שהחזירו חבירו ואמר לו
31 'לין פה' ולא חוזר מעצמו, אין די בזה לענין שיהא רשאי לקבוע
32 שבינתו בחצי הדרך, אלא צריך לזה גם תנאי נוסף, שהתחיל כבר
33 להלך בדרך.
34 מבררת הגמרא: **בְּמֵאן** – כשיטת מי סובר עולא המצריך שיתקיימו
35 שני תנאים אלו, גם שיחזירו חבירו ויאמר לו 'לין פה' וגם שיחזיק
36 בדרך.
37 מבארת הגמרא: **בְּרַב יוֹסֵף וְאֵלִיפָא דְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה** – כפי
38 ביאור רב יוסף בשיטת רבי יוסי ברבי יהודה, שהוא מצריך גם
39 'לומר' וגם 'להחזיק'.
40 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: **רַב יְהוּדָה בְּרַב אִישֶׁתָּא** [שם
41 אדם], אִיִּיתִי לִיה בְּלִבְלָה דְּפִירִי – הביא לו סל מלא פירות לְרַב נָתָן
42 בְּרַב אוֹשְׁעִיא בערב שבת, וסבור היה לחזור מבעוד יום לביתו, שהיה
43 בעיר אחרת הסמוכה לעירו של רב נתן בר אושעיא בתוך ארבעת
44 אלפים אמה, **בִּי הָוָה אֲזֵיל** – כאשר התחיל רב יהודה לילך בדרכו
45 לחזור לעירו, שֶׁבְּקִיָּה עַד דְּנִחִית דְּרִנָּא – הניח לו רב נתן להתחיל
46 לילך עד שירד מדרגה אחת מן העליה, כדי שיהיה בכלל 'החזיק
47 בדרך', ולאחר מכן אָמַר לִיה בֵּית הָבָא – הישאר ללון בביתי עתה,
48 וּלְמַחֵר קָדִים וְאֲזֵיל – ולמחרת ביום השבת הקדם וצא לעירך,
49 שמאחר והתחלת לילך רשאי אתה לקבוע שבינתו בחצי הדרך,
50 ועל ידי כן תוכל להלך למחר.

מבררת הגמרא: **בְּמֵאָה** – כשיטת מי סובר רב נתן בר אושעיא, שהצריך גם להחזיק בדרך וגם לומר 'לין פה'.
מבארת הגמרא: **כִּרְבִּי יוֹסֵף וְאַלְיָא דְרָבִי יוֹסִי בִּרְ יְהוּדָה**, המצריך את שני הדברים כאחד.
(לא **כִּרְבָּה וְאַלְיָא דְרָבִי יְהוּדָה**).
שנינו במשנה: **רַבִּי מֵאִיר אָמַר כָּל שִׁכּוֹל לְעֶרֶב כּו'** ולא עירב הרי זה חמור גמול.
הגמרא מקשה מדוע הוצרך רבי מאיר להשמיענו ש'הרי זה חמור גמול: **הָא הֲנִינְא דָּא וְיָמָא** – הרי כבר שנינו דין זה פעם אחת ולעיל לה, לגבי פת של עירוב תחומין שנתגלגלה מחוץ לתחום, או שנפל עליה גל, או נשרפה, שאם מבעוד יום אירע דבר זה אין כאן עירוב, אך אם אירע כן לאחר החשיכה הרי זה עירוב. ובאופן שיש **סַפֵּק** אימתי אבד העירוב, **רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אָמְרִים הֲרִי זֶה חָמֹר גְּמֹל**, כלומר, יש כאן ספק שמושכו לשני צדדים, שאם אבד העירוב מבעוד יום נמצא שלא עירב הבעלים כלל אלא קנה שבתה בביתו, אך אם אבד לאחר החשיכה קנה שבתה במקום עמידת הפת, ולפיכך מספק יש להחמיר עליו שאינו רשאי לילך אלא את אלפיים האמה שבין ביתו למקום שבו הניח את עירובו. נמצא, שכבר למדנו ממשנה זו את דעתו של רבי מאיר, שבכל אופן שיש להסתפק אם קנה אדם שבתה בביתו או במקום עירובו 'הרי זה חמור גמול', וממילא יודעים אנו שאף במשנתנו הדין כן, שמאחר ויש להסתפק אם קנה שבתה בביתו או בחצי הדרך שבין הערים אינו קונה אלא את אלפיים האמה שבין שניהם, ומדוע הוצרך רבי מאיר לשוב ולהשמיענו דין זה.
מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב שְׁשֵׁת**, טעם הדבר שהוצרך רבי מאיר להשמיענו דין זה במשנתנו, **דְּלֵא תִּיקָא מַעֲמָא דְרָבִי מֵאִיר** – כדי שלא תאמר בשיטתו של רבי מאיר, שדווקא במשנה לעיל ש**סַפֵּק עֵרֶב סַפֵּק לֹא עֵרֶב הוּא דְהָיָו** – דינו להיות **חָמֹר גְּמֹל**, כיון שאין אנו יודעים אם היה העירוב קיים בשעת בין השמשות, **אֲבָל** במשנתנו שמדובר באופן ש**נִדְּאִי לֹא עֵרֶב**, כלומר, שיש לתלות שודאי אין כוונתו לערב, שהרי קרוב לביתו הוא ויכול היה לערב בפת, או לומר 'תהא שביטתי במקום פלוני' ולא עשה כן, ולפיכך **לֹא הָיָו חָמֹר גְּמֹל** – אין לדנונו כספק הנמשך לשני הצדדים, אלא ברור הדבר שאין עירובו קונה כלל, ויש לו אלפיים אמה מביתו לכל רוח, ולפיכך משמיענו רבי מאיר שאין הדין כן, **אֲלֵא אֲפִילוּ** באופן שנראה הדבר ש**נִדְּאִי לֹא עֵרֶב** מכל מקום **הָיָו חָמֹר גְּמֹל**, **דְּהָא הֲכֵא** – שהרי כאן במשנתנו מדובר באופן שנראה הדבר ש**נִדְּאִי לֹא עֵרֶב**, ומכל מקום סובר רבי מאיר ד**קָא הָיָו** – שדינו להיות **כְּחָמֹר גְּמֹל**, לפי שעדיין יש לנו להסתפק בכוונתו אם רצה לקנות שבתה בעירו או בסוף התחום, ולפיכך אין לו אלא את אלפיים האמה שביניהם.

משנה

משנה זו עוסקת באדם שיצא מחוץ לתחום במזיד.
מי **שִׁצֵּא חוּץ לְתַחוּם** במזיד ומדעת שלא לשם מצוה, **אֲפִילוּ** אם יצא רק **אֶמָּה אחת** **לֹא יִכְנַס** – אינו רשאי לחזור ולהכנס לתוך התחום, אלו דברי תנא קמא.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אם יצא **שְׁתֵּים – שתי** אמות, **יִכְנַס** – רשאי הוא לשוב לתחום הראשון, אך אם יצא **שְׁלֹשׁ אמות**, **לֹא יִכְנַס**.

גמרא

הגמרא מבארת דינו של אדם שהוציא רגל אחת מחוץ לתחום: **אָמַר רַבִּי חֲנִינְא**, אדם שעומד כשרגלו **אֶחָת בְּתוֹךְ הַתַּחוּם וְרַגְלוֹ אֶחָת חוּץ לְתַחוּם**, דהיינו, שהוציא רגלו האחת מחוץ לתחום ועדיין לא הוציא את רגלו השנייה, ועתה חפץ הוא לשוב לתחום הראשון, **לֹא יִכְנַס**, כלומר, דינו כאדם שיצא בשני רגליו מחוץ לתחום, שאיבד את שביטתו הראשונה. **דְּכִתְּבִי** (ישעיה נח יג) **אִם תִּשִּׁיב מַשְׁבֶּת רִגְלֶךָ**, ותיבה זו אף שבלשון רבים היא נקראת,

'רגלך', מכל מקום **יִגְלֶךָ בְּתִיבָא**, היא נכתבת בלשון יחיד, ויש ללמוד מכאן שאף המוציא רגל אחת מחוץ לתחום נידון כיוצא שאיבד את שביטתו.
מקשה הגמרא: **וְהֲתֵינְא** – והרי שנינו בברייתא, שאם **רַגְלוֹ אֶחָת** עומדת **בְּתוֹךְ הַתַּחוּם וְרַגְלוֹ אֶחָת** עומדת חוץ ל**תַּחוּם** הרי זה **יִכְנַס**, כלומר, שאינו נידון כיוצא מחוץ לתחום, ולא איבד את שביטתו הראשונה, ושלא כדברי רבי חנינא.
מתרצת הגמרא: **הָא מַנִּי** – ברייתא זו שיטת מי היא, שיטת **אֲתֵרִים הִיא**, **דְּתֵינְא** – שכך שנינו בברייתא, **אֲתֵרִים אָמְרִים**, **לְמִקְּוִים שְׂרֹבֵי הוּא נִזְקָר**, כלומר, דנים את האדם לפי המקום שרוב גופו עומד, ומאחר והמוציא רגל אחת מחוץ לתחום עומד עדיין ברובו בתוך התחום, לפיכך סוברים אחרים שדינו כאילו לא יצא כלל, ורשאי הוא לשוב לתחום הראשון, אבל רבי חנינא אינו סובר כן, ולפיכך אמר שהמוציא רגל אחת חוץ לתחום לא יכנס.
הגמרא מביאה שיטה אחרת בדעת רבי חנינא: **אִיכָא דְאָמְרִי – ויש** אומרים את דברי רבי חנינא באופן אחר. **אָמַר רַבִּי חֲנִינְא**, אדם שעומד **רַגְלוֹ אֶחָת בְּתוֹךְ הַתַּחוּם וְרַגְלוֹ אֶחָת חוּץ לְתַחוּם**, **יִכְנַס** – רשאי הוא לשוב לתחום הראשון, **דְּכִתְּבִי אִם תִּשִּׁיב מַשְׁבֶּת רִגְלֶךָ**, ותיבה זו אף שהיא נכתבת בלשון יחיד, 'רגלך', מכל מקום **רִגְלֶךָ קְרִינָן** – קוראים אנו אותה בלשון רבים, 'רגלך', ולפיכך יש ללמוד משם שכל שלא הוציא את שני רגליו מחוץ לתחום אינו נידון כיוצא, ורשאי הוא לשוב לתחום הראשון.
מקשה הגמרא: **וְהֲתֵינְא** – והרי שנינו בברייתא, שאדם שהוציא רגל אחת מחוץ לתחום **לֹא יִכְנַס**, ושלא כדברי רבי חנינא.
מתרצת הגמרא: **הוּא** – רבי חנינא, **דְּאָמַר בְּאֲתֵרִים** – סובר כשיטת אחרים, **דְּתֵינְא** – שכך שנינו בברייתא, אחרים אומרים **לְמִקְּוִים שְׂרֹבֵי הוּא נִזְקָר** – האדם נידון אחר המקום שרוב גופו עומד בו, ומאחר והמוציא רגל אחת נשאר רוב גופו בתוך התחום אין לדנונו כאדם שיצא מחוץ לתחום.
שנינו במשנה: **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר שְׁתֵּים יִכְנַס שְׁלֹשׁ לֹא יִכְנַס**.
הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי אליעזר: **וְהֲתֵינְא** – והרי שנינו בברייתא, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר**, אם יצא אמה אחת מחוץ לתחום **יִכְנַס** – רשאי הוא לשוב לתחום הראשון, אבל אם יצא **שְׁתֵּים** – שתי אמות, **לֹא יִכְנַס**, והרי זה סותר למבואר במשנתנו שלדברי רבי אליעזר אם יצא שתי אמות יכנס, ורק אם יצא שלש לא יכנס.
מתרצת הגמרא: **לֹא קִשְׁיָא** – אין להקשות סתירה מן המשנה לברייתא, לפי שכל אחת מהן עוסקת באופן אחר. **הָא** – המשנה הסוברת ששתיים יכנס' עוסקת באופן **דְּעֶקֶר דָּא וְקָם אֲתֵרִי** – שיצא אמה אחת ועומד באמצע האמה השנייה, דהיינו, שלא יצא שתי אמות שלמות, ונמצא שתחום שתי אמות שנתנו לו חכמים מובלע בתוך תחום הראשון, ולפיכך רשאי הוא לשוב אליו. **הָא** – הברייתא הסוברת ששתיים לא יכנס' עוסקת באופן **דְּעֶקֶר תְּרִי וְקָם אֲתֵלָת** – שיצא שתי אמות שלמות ועומד עתה באמה השלישית, ובאופן כזה כבר אין תחום מובלע בתחום הראשון, ולפיכך אינו רשאי לשוב ולהכנס.
שבה הגמרא ומקשה: **וְהֲתֵינְא** – והרי שנינו בברייתא אחרת, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר**, **אֲפִילוּ** אם יצא **אֶמָּה אחת** מחוץ לתחום **לֹא יִכְנַס**, והרי זה סותר למה שנתבאר במשנה ובברייתא שהיוצא אמה אחת רשאי לשוב לתחום הראשון.
מתרצת הגמרא: **כִּי תֵינְא הִיא** – ברייתא זו נשנתה לענין **מוֹדֵד**, ולא לענין יוצא חוץ לתחום. דהיינו, אדם שהיה מהלך בדרך, וחשכה לו החמה, וקבע שביטתו במקומו, ומעתה רשאי הוא להלך אלפיים אמה לכל רוח, והלך לצד העיר הסמוכה למקום שביטתו, וכלו אלפיים אמה שלו בריחוק אמה אחת מסוף תחום העיר, דהיינו בריחוק אלפיים ואחת אמות מן העיר עצמה, אינו רשאי ליכנס עוד כלל, לפי שאף אם היו אלפיים אמה שלו מוליכים אותו לתוך תחום העיר אינו רשאי להלך יותר, **דְּתֵנָן** – שכך שנינו במשנתנו (להלן סא), **וְלִמּוּדֵה** – אדם שקבע שביטתו בדרך ומודד את המרחק שנתור לו אל עבר העיר, **שְׁאֲמָרֵי חכמים**

1 שנותנין לו אלפים אמה, אינו רשאי להלך יותר מהם כלל, אפילו
2 אם סוף מדרתו כלה במערה. כלומר, אפילו אם כלו אלפיים אמה
3 שלו באמצע מערה, אינו רשאי לילך עד סופה.

משנה

4 משנה זו עוסקת באדם שהיה בא בדרך והחשיך לו היום בעודו
5 מחוץ לתחום.
6 מי שהחשיך חוץ לתחום – אדם שבא מן הדרך בערב שבת, ולא
7 היה סיפק בידו להיכנס לתוך תחום עירו עד שחשכה עליו החמה,
8 אפילו אם הוא עומד רק אמה אחת מחוץ לסוף תחום העיר, דהיינו
9 בריחוק אלפיים ואחת אמות מן העיר עצמה, הרי זה לא יכנס
10 לעיר, אלא קובע שבתה במקומו, ויש לו משם אלפיים אמה לכל
11 רוח, ונמצא שאינו רשאי לילך אלא עד אמה אחת סמוך לעיר.
12 אלו דברי תנא קמא.
13 רבי שמעון אומר, אפילו אם הוא עומד בריחוק חמש עשרה אמות
14 מסוף תחום העיר, דהיינו בריחוק אלפיים וחמש עשרה אמות מן
15 העיר עצמה, הרי זה יכנס לתוך העיר בשבת, לפי שאין המשוחות
16 מפיצין את המדרות מפני הפועין. כלומר, אלו המודדים הממונים
17 למדוד את תחומי העיר ולהניח סימן בסוף אלפיים אמה של
18 תחומה אינם מצמצמים להניח הסימן בסוף אלפיים אמה בדיוק,
19 מאחר ויש אנשים טועים שאינם מכירים הסימן ויוצאים מחוץ
20 לתחומי העיר, ועל כן נהגו המודדים להניח את הסימן בתוך תחום
21 אלפיים אמה של העיר, כדי שאם יטעה אדם ויצא מעט מחוץ
22 לתחום לא יעבור איסור.
23 וסובר רבי שמעון, שמאחר ואדם זה לא יצא במזיד מחוץ לתחום
24 אלא נאנס ולא הגיע לתחום העיר קודם שבת, לפיכך יש להתיר
25 לו להכנס לעיר, שהרי לאמיתו של דבר כבר הגיע לתוך תחומה.
26

גמרא

27 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את כוונת דברי רבי שמעון
28 במשנה 'מפני הטועים': תנא – שנו חכמים בברייתא, שכוונת דברי
29 המשנה 'מפני הטועים' היינו מפני מועי המדרה, כלומר, אלו
30 האנשים הטועים ואינם מכירים את הסימן שמניחים המודדים
31 לצייץ את סוף התחום.

הדרן עלך מי שהוציאוהו

פרק המישי - כיצד מעברין

34 פרק זה ממשיך לעסוק בדיני עירובי תחומין, ומפרש את אופן
35 מדידת תחום אלפיים אמה סביב הערים. בסוף הפרק יתבארו גם
36 מדיני עירובי חצירות.

משנה

37 משנה זו מפרשת את דין 'עיבורה של עיר', דהיינו, מקומות שונים
38 העומדים בסמוך לעיר ומצטרפים אליה להיות כמותה, ומודדים
39 מהם והלאה את תחום אלפיים אמה של העיר.
40 כיצד מעברין את הערים, כלומר, כיצד דנים את העיר כ'מעוברת',
41 להוסיף עליה חלקים שאינם מגופה של העיר. אם היה בסוף העיר
42 פית נכנס ופית יוצא, דהיינו, עיר שאין לה חומה העומדת בפני
43 עצמה, אלא הבתים העומדים בקצה העיר משמשים לה כחומה,
44 ובתים אלו אינם עומדים בקו שוה, אלא אחד מהם נכנס לתוך
45 העיר או בולט לצד חוץ. או שהיה לעיר פגום נכנס ופגום יוצא,
46 דהיינו, שהיתה העיר מוקפת חומה, ובחומה זו יש מגדלים עגולים,
47 ופעמים שמגדלים אלו בולטים לצד פנים העיר ופעמים שהם
48 בולטים לצד חוץ. או שהיו שם באחת הקרנות של העיר גדרות
49 – שברי חומה של חורבות בתים שהן גבוהות עשרה מפתחים,
50
51